

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for.	20 kr.
„ pol leta	3 „	20 „
„ četert leta	1 „	70 „
„ mesec	— „	60 „
Po pošti:		
Za celo leto	7 for.	50 kr.
„ pol leta	3 „	80 „
„ četert leta	2 „	— „
„ mesec	— „	70 „

Št. 31.

V Celovcu v sredo 18. aprila 1866.

Tečaj II.

Naši deželni zbori in naš politični program.

III.

(Dalje.)

Zdaj pa prestopim k drugemu razlogu Vaše adrese, k temu namreč, s katerim prosite, naj bi se februarina ustava zopet vpejljala. Bral sem te dni Kaiserfeldov govor, ki je med drugim rekel, da so postave 48. leta ogerski punt porodile, in da je tedaj vlada primorana bila, tiste postave ustaviti. Ogrri pa ne priterdijo Kaiserfeldovemu dokazovanju ter pravijo, da zlasti to ni res, da bi bile ogerske postave 48. leta punt vnele, in da znani sklep: „post hoc, ergo propter hoc“, ni vselej resničen. L. 48. so se tudi v drugih deželah puntali, kjer ni bilo ogerskih postav od l. 48.

Pa vendar dajmo Kaiserfeldu prav, kajti on po vsaki ceni vsaj v naši zbornici veliko velja (Dr. Toman: Kaj pa še!), vsaj tako se govori in se je tudi po časnikih bralo, da se je komando (parola) ali povelje za adreso tam v Gradcu dalo (Živa pohvala v sredi in med poslušalci; Wurzbach: Oh o!).

Vzemimo, da ima prav, ko pravi, da je vladina dolžnost ustavljati postave, ki so za državo nevarne. Ohernimo pa to na februarino ustavo. Gospoda moja! vsem je znano in ni mi treba dokazovati, da je bilo sploh to mnenje, da s februarino ustavo ne gre. Avstrijski narodi so to glasno izrekli, in glasno je klical tudi „Reichsrath“ sam. Vprašam Vas tedaj, ali ni vlada tudi svoje dolžnosti storila, ko je ta glas poslušala in februarini patent ustavila?

Gospoda moja! ali ni bil ves svet teh misli, da se februarina ustava ne da izpeljati, da si je prejšnje ministerstvo ves aparat (orodje) absolutistične sile, ves aparat vojaške in policijske sile, aparat stiskanja časništva obdržati moralo?

Gospoda! ali ni po takem ravnanju največje siromaštvo nad Avstrijo prišlo, v kateri so imeli narodi pa vlada vedno nesrečni boj, ki je eden drugega slabil?

Skerbno oko Njeg. veličanstva je ta žalostni boj videlo in uslišalo glasove, naj da se sistema premeni in popravi; ali ni, gospoda moja, cesar tedaj svoje dolžnosti storil, in ali mu smemo zdaj za to nezaupnico izrekat?

Morda mi pa bote ugovarjali in rekli, da vzrok temu ni februarina ustava; tedaj Vas pa tudi koj vprašam, da mi poveste, kateri drugi je? Je-li sovražnik našo mejo prestopil? Ali smo morali pobijati notranji upor? Kdo je neki vzrok, če ne februarina ustava?

Morda mi porečete, če bi se po vsem bila februarina ustava vpejljala, bilo bi vse drugači; ali to je gospoda moja, ravno tisti kamen, nad katerim se spotikamo, ker februarina ustava nikdar oživela ni.

Skušali so jo sicer vpejljati, poskusili vse postavne in nepostavne pripomočke, obsedni stan, tiskarne kazni, podkupovanja pri volitvah, vse vse, gospoda, so poskusili (Živa pohvala v sredi in med poslušalci),

pa vendar nič niso opravili! Zakaj pa ne? Zato, ker se ta ustava ni dala izpeljati, ker, kakor je prej dr. Toman dobro opomnil, ni imela življenja v sebi.

Gospoda moja! jaz mislim, da je poprejšnji minister vitez Šmerling veliko boljši politikar, kakor vsi tisti, ki so mu v državnem zboru hotli učitelji biti in mu še tudi zdaj hočejo biti; ali vendar, gospoda moja, ni mogel tega izpeljati, kar se ne da storiti, on ni mogel oživiti ustave, ki nima življenja v sebi (V sredi in med poslušalci: Dobro! Pravo!). Vi mi tudi porečete, kakor stoji tudi v adresi, da se ustava da sama iz sebe reorganizirati ali popraviti. Če bi to res bilo, bi se ve da kaj dobro delo; ali že govornik pred menoj, dr. Toman, Vas je vprašal, kdo naj je reorganiza? Vi mu pa odgovarjate: „Reichsrath“! Naravno je, da, če se mora iz sebe reorganizirati, more to delo storiti le „Reichsrath“ t. j. širji državni zbor. Ali za Boga! kje pa imate isti „Reichsrath“? Saj ga ni nikjer! (Smeh in pravoklici.) Da bi ga Vi vstvarili, pomanjkuje Vam sredstev in odrekajo Vam Vaše moči (Smeh med poslušalci). Vidim Vas, da odmajate z glavami, ali vprašam Vas, kako hočete v ta „Reichsrath“ spraviti Ogre, Hervate, Čehe, Poljake in še druge Slované! (Dr. Toman: Prav dobro!) Mislim, če bi Vas za odgovor na to vprašali, da bi — molčali! (V sredi in med poslušalci živi pravo — in dobroklici!)

Adresa, gospoda moja, pravi, da prosimo, naj se ta ustava zopet vpelje. Ne vem bolj neumne zahteve. (V sredi in med poslušalci: Smeh! Dobro! Pravo!) To je vendar preveč prositi za tako ustavo, ki nas je tako malo osrečila, da smo celó sami prosili, naj da nas je rešijo, in ki tudi nič tacega na sebi nima, da bi nas osrečiti zamogla. (Smeh!)

Naj Vam še v kratkem na nekatere stavke v sporočilu in adresi odgovorim.

Že prednik moj, g. dr. Toman, je pred vsem omenil, da je adresa svoje meje preskočila, kajti deželni zbor je bil sklenil, odbor voliti, ki ima pregledati nasledke septemberskega manifesta za deželni blagor in o tem predlagati. Vendar pa v adresi nikjer ne najdem nasledkov, ki bi bili od 20. septembra sem deželi škodovali. Zares bi prosil, naj se nam ti nasledki bolj natančno naštejejo (Smeh med poslušalci. Nekdo kliče: So že tukaj!).

Kaj pa da se nam pravi, da čakajmo, bote že videli, kaj bo. Da, gospoda moja, to se ve da je težko; odgovarjati določno na to, kar še le pride, to je na ravnost nemogoče. Pa tudi boriti se s tem, cesar še ni, pravi se boriti z veternicami à la Don Quixotte (Dobro! Prav dobro! Izverstno! Smeh med poslušalci in v sredi!)

Dalje pravite, da sta nam oktoberska diploma in februarini patent ustavnovila naše pravice zlasti pravico sodelovanja, ki obstaja v pravici, da priterjujemo.

Gospoda moja, ne verjamem, da Vi, ki pravite, da branite ustavo, naše ustavne pravice dostojno varujete. Jaz mislim, da ima

mo kaj več ustavnih pravic, nego samo priterjevati, in menim torej, da imamo pravico predlagati in prenarajati postave, da veljavno sklepamo in da ne priterjujemo samo kakor poprejšnji stanovski zbori. (V sredi: Dobro! Pravo!) To je tedaj velika pomota v Vaših razlogih.

Dalje pravite, da so zarad septemberskega manifesta tudi deželni redi in pravice deželnih zborov, zlasti kar se tiče postavodajstva in obdačbe s pripomočjo deželnih zastopnikov, kar vso moč zgubili. Toda, gospoda moja, kdo Vam je to rekel? Kje stoji zapisano, da so te pravice ob vso veljavo djane? Najviši manifest od 20. septembra pravi določno: „Pravica narodov po svojih postavnih zastopnikih sklepavno udeleževati se postavodajstva in finančnega gospodarstva, to gotovo poročstvo v pospeševanje blagostanja države kakor dežel, je slovesno zagotovljeno in nepreklicljivo zaterjeno.“ Kako zamorete vendar zdaj terditi in reči, da so te pravice ob vso moč in veljavo djane? (V sredi in med poslušalci: Dobro in veselost!)

Nadalje pravite, da Vas skerbi — kaj pa da posebno zavoljo tega, da ali nastane zdaj nevaren zastoj v postavodajstvu, ali pa da bo vlada samovlastno vse potrebne postave dajala. To je sicer, gospoda moja, deloma res; kajti septemberski manifest pravi: „Dokler se ne snide državno zastopništvo, ima Moja vlada dolžnost zaukazovati vse, česar je neogibljivo potreba itd. Ali se to, gospoda moja, pravi oktrojirati? Ali je to morda kaka nova pravica? Ali ni to ravno s tistimi besedami rečeno, ki so v §. 13 februarnega patenta? Razloček je le ta, da to v februarnem patentu kot glavna, državna postava stoji, obdano z vsemi tistimi težavami, ki jih je treba prestati, predno se to popravi, tukaj pa je to le kot začasen izjemek tako dolgo, dokler se državni zbor ne skliče. Gospoda, to je velik razloček. Spomnite se „Reichsratha“. Ali se ni tudi tam poskušalo, ta nesrečni §. 13 odpraviti (Smeh med poslušalci!), pa le ni šlo?

Na to pa, da je februarina ustava na zdravi podlogi osnovana, in da se na vse avstrijske posebnosti ozira, ne bom odgovarjal, — to sta že častita predgovornika moja razložila; — ali vprašal bi vendar tudi jaz tiste gospode, ki to terdijo, kako se je z našimi narodnimi posebnostmi in pravici v „Reichsrathu“ godilo. Jaz menim, da bodo na to — molčali (Dobro!), kar je tudi najboljši, ker se v „Reichsrathu“ tudi o tem ni nič ziniti smelo! (V sredi in med poslušalci: Velika veselost!) (Dalje pride).

Okrožnica knezoškofijske konsistorije ljubljanske in ljudske šole na Kranjskem.

v Ljubljani 12. aprila.

Kar smo zadnjic izrekli o okrožnici, ktero je razglasila knezoškofijska konsistorija 16. marca, v prikladi k „Učiteljskemu

Tovaršu" 1. aprila t. l., da nas pelje ona rakovo pot, hočemo danes (obširnejše v pretrah vzeti in dokazati. Kakor ima vsaka stvar svojo dobro in slabo stran, tako tudi ta okrožnica. Namen, kateri jej je napisan na čelo, in duh, kateri veje iz nje, ni kar naravnost postavljen pred oči. Prav diplomatsko skušalo se je zaviti vse, kar ima škodljivega in grenkega v sebi, v sladke fraze in tako oslepiti marsikterega kratkovidneža. Pa tudi to se ni doseglo. Komaj da je bila razglašena okrožnica, bila je tudi gotova vesoljna kritika, ktera se je obrnila proti njej in koj dobro spoznala njene nevarne namene. Dobra stran te okrožnice je ta, da priporoča, naj se ostreje pazi na to, da bodo otroci pridno zahajali v šolo in naj se napravi več šol. Zatorej je ob enem izdala deželna vlada tudi ukaz okrajnim gosposkam, da imajo ostro paziti na to, ali obiskujejo vsi otroci šolo ali ne, in da se imajo nemarni starši in varhi, ki otrok ne pošiljajo v šolo, kaznovati po postavah. Ko bi bila obsegala okrožnica samo te točke in ko bi bile osnovane naše ljudske šole skozi in skozi tako, kakor to zahteva zdrava človeška pamet — kar pa dozdej žalibog še ni! — veseliti bi se je moral vsak rodoljub, kateremu je pri srcu omika naroda. Ali drugi in glavni namen okrožnice, še večje razširjenje nemškega jezika po ljudskih šolah, ta namen jemlje prvega, ki je sam na sebi hvale vreden, vse in ga dela le sebi koristnega. Naravni sklep je pače ta le: Več otrok ko bo hodilo v šolo, več se jih bo moralo učiti tudi nemško in toliko več „jogrov“ si pridobimo za zveličavno nemščino, kajti v šestih letih bode kak mlad zarobljenec vendar le spoznal, da le nemščina je zveličavna, in potem ne bode dosti maral za slovenščino. To je goli namen, kateri se kaže iz cele okrožnice. Vprašal pa bode marsikteri, kako je vendar mogoče, da je ljubljanska konsistorija, v kateri je mnogo znanih rodoljubnih g. duhovnikov in vrlih narodnjakov, mogla izdati tako okrožnico? Da se rešijo gospodje krive obsodbe, moramo ponavljati, kar smo rekli zadnjič, da namreč večina za to okrožnico ni nič vedela. Vemo, da knezoškof ni zavezan, popraševati svojih svetovalcev, tudi ne ravnati se po njihovih sklepih; — pa dolžen in zavezan je, ravnati se po državnih in deželnih postavah; dalje se nam dozdeva, da je pametno in sprevidno, pri tako imenitni in važni zadevi popraševati vse svoje svetovalce in ravnati se po njih nasvetu. Ta okrožnica pa je izdelana od višjega šolskega oglednika g. Jurja Zavašnika in od vis. knezoškofa potrjena in razglašena. To vemo iz gotovega vira, in pojaviti smo morali te okoliščine, da ne pada krivnja na možé, kateri s to okrožnico nimajo ničesar opraviti. Slišali smo tudi govoriti, da mislijo protestovati ti gospodje svetovalci, in da je še celó g. Jarc, kateremu je vendar nemščina zelo priljubljena, rekel: „Ne, tako dalječ se jaz ne spuščam.“ — Poglejmo zdaj okrožnico, kaj ona sama govori in poslovenimo si nekoliko stavkov. Kmaló v začetku nahajamo besede: „Kar se tiče od več strani grajane napake, ktera prihaja na škodo večemu izobraženju tukajšnjih učiteljev iz vedno bolj se razširjajočega narodnega gibanja, bodo se zmanjšali in sčasoma odpravili škodljivi nasledki, če itd.“ Tedaj narodno gibanje je, ktero donaša tako škodljive nasledke? Komu so pač škodljivi ti nasledki? Narodu, ali le nekterim gospodom, katerim je narodno gibanje trn v peti? Odgovor na to vprašanje ni težaven. Pod številko 3., kako naj se odpravijo ti škodljivi nasledki, nahajamo besede: „Če se učitelj zraven, slovenskega jezika in njemu ne v škodo v šoli tudi na nemščino, kolikor je mogoče, ozira in jo podučuje po djanskej potrebi in po želji staršev itd.“ Dalje čitamo:

„Večina staršev želi in za zelo važno (!) spoznava, da se otroci zraven izuka na podlagi maternega jezika tudi nekoliko nemščine navadijo v šoli, in jih ravno zavolj tega pošilja raji tje.“ Če bi tudi priznali, da je to res, kar pa sploh ne velja, bode vendar vsakdo lahko previdel, da, dokler se ravnopravnost tako razumeva, kakor doslej, se bode vedno dalo kaj dokazovati s takimi žalovimi dokazi, kakor je ravno ta. Bodite pravični in dajte narodu njegove pravice, potem bomo videli, če si bo upal še kdo med ljudi s takimi argumenti. Dalje čitamo: „Saj se vendar korist in dobiček (oho!) znanja nemškega jezika ne da utajiti z nobenim zvritim mdrovanjem (sofistereien)“ Potem povdarja, kako je potreben nemški jezik za trgovino, za take, ki pridejo k vojakom, ali če hoče kdo kako službo dobiti i. t. d. Res je, da ne škoduje nemški jezik, če ga kdo zna, in komur je neobhodno potreben, ta se ga bo že tudi naučil. Da bi se pa slovenska mladina že v ljudski šoli vkvarjala ž njim na škodo pravega uku, proti temu moramo povzdigniti energično svoj glas. Nad 50.000 čisto slovenskih otrok naj si ubija po 6 let glavo z nemščino, in zakaj? Zato, da bi se peščici ptujcev in takih, katerim se ne ljubi, da se učijo narodovega jezika, še bolj postreglo in da se tem gospodom nikakor ne bode treba truditi in trpinčiti svojih prebistrih glav. Ravnopravnost! Sveta ravnopravnost! kje si! Menda je pa to ravnopravnost, da se mora vsak Slovenec nemški učiti, v svojej lastnej slovenske domovini?! Akoravno pravi okrožnica, da njen namen ni nikakor ponemčevanje (!) mladine, bode vendar vsakdo, ki jo prečita, rekel na prvi hip, da ravno to je glavni njen namen, kajti sama pravi, naj se na to gleda, da se otroci naučé kolikor je le mogoče nemškega. Na kaj pa naj bi se moralo gledati v ljudski šoli in kaj bi se imelo učiti, to hočemo v pretrah vzeti prihodnjič.

(Konec pride.)

Avstrijsko cesarstvo.

Še vedno se ne ve, kaj bo — vojska ali ne? Znamnja so pa nekako vsa takšna, kakor pred vojsko, in Bismark, pravijo, da je kar pripravljen za boj, samo da še čaka ugodnega časa. Tako bodo spet, jojmene nesreče! bojni konji razpahavali naša polja in konec vsemu temu — Bog ga vedi! Kaj primerno je, kar piše česki „Narod“ o nemški politiki in blagru, ki nam od ontod dohaja. „Naj se, pravi on, seštejejo milijoni, ki so se za vojskine priprave izdajali, da bi si ohranila Avstrija svojo veljavo v Nemčiji, zraven tega pa tudi še vse to, kako je Avstrijo Nemčija l. 1848 in 1859 za — nos vodila, in kaj se je vse v izhodu zanemarilo: ako vse to štejemo, imamo dobiček in blagor, ki nam prihaja iz Nemčije! Komaj so se nam notranje zadeve enmalo boljšati začele, nastane mahoma kavs med Avstrijo in Prusko, in upanje, da se državopravne zadeve skorej vredijo in finančno gospodarstvo uravna, zginja nam spet spred oči! Tu gre za čast Avstrije in narodi so pripravljene kri in blago dati zanj, a ne za nemško politiko dunajskih politikarjev. Ali je Avstrija res edina država, ki naj idealno ali domišljevavno politiko dela, ki naj zdaj tega, zdaj družega kroti, med tem ko sosedje roke križem derže in — naposled se bode prigodilo, da bodo, kedar nastopi izhodnja delitev, vsi drugi kaj dobili, Avstrija pa nič!“ — Takšna je avstrijska politika! Res moramo tudi mi vprašati, ali bi se ne dala kaj predrugačiti v blagor državi in narodu, ki že spet strahu koperné, ker se jim tako grozna nesreča kakor je voj-

ska, obeta? Skrajni čas je, da se kaj stori!

Ogerski zbor je začel spet zborovati, pa le počasi mu gre delo izpod rok. V ponedeljek se je začela gosposka zbornica o drugi Deakovi adresi posvetovati. Nekteri hočejo vedeti, da jo bode zaverгла in tako vladinim možém več moči pridobila, — kar se nam pa ne zdi zelo verjetno.

Hervaška deputacija je menda zdaj že v Pešti. Trije poslanci, namreč Šuhaj, Rački in Perkovic so šli skozi Džakovo tje. Blagoslovi Bog njihovo delovanje!

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Zukunft; vetrinjski zdravnik; farni konkurs; ogenj v Kriviverbi; rod Gröller.) Vsi Slovani vkup imamo le en edini časnik na Dunaju, ki brani nas in pravice naše. „Zukunft“ se kaj moško obnaša! Tako izversten je ta časnik, da si boljšega želiti ne moremo; žl. Delpiny res ne gleda niti na denar niti na trud, vse žile svoje napanja in vse daruje, da bi le „Zukunft“ bila izverstna. Zdaj si je pridobil še celo posebnega dopisovalca v Pešti, ki mu redno dopisuje iz ogerskega dež. zbora in sicer v duhu našem. Tudi je „Zukunft“ jela donášati pod imenom „steinerne Briefe“ dopise s Krasa, ki so kaj mikavno pisani in so za nas Slovence jako imenitni in zanimivi. Slovenci! podpirajte ta naš časnik, pustite puhlo pa nam sovražno časništvo — svojo reč podpirajte! „Zukunft“ velja po pošti le 3 gld. 50 kr., za mesec pa 1 gld. 30 kr. — Že bo skorej leto, kar je zdravnik v Vetrinju umerl in obširna okolica, ki šteje gotovo 10.000 duš in sega do Rožeka, nima nobenega zdravnika že celo leto. Kako je neki to, da se ta važna reč tako odklada na dolgo klop? Pričakujemo, da se zdravnik skorej postavi, to se ve da tak gospod, ki zna dobro tudi slovenski; kajti vsi prebivalci te okolice so razun vetrinjske gospođe terdi Slovenci. — Danes se je začel farni konkurs in prišlo ga je narejat 6 gospodov: Sever Lovre, Milar Pavl, Ploner Andrej, Volkert Jož., Selnik L. in Kulnik Tom.

Iz Krive verbe blizo Celovca slišimo žalostne glasove. Pri dveh pohištvih so našli, da je bil ogenj vložen, — pa po sreči so še pri obeh pogasili. Vse je v strahu in straže hodijo po vasi noč in dan; dozdej pa še nikomur niso prišli na pete. — Bogata rodovina žl. Gröller bode okoli Celovca kupila skorej vse, kar je na prodaj. Kupila je že grad Ehrenthal, potem Schönfeld, kmetijo Irnikovo v Št. Petru, Cikulnikovo v Št. Jurju, in ravno kar je kupila prekrasno poslopje Samekovo v Belaškem predmestju. Sliši se, da misli kupiti tudi grad Golek (Halleg), ki bode se skorej po dražbi prodajal. Za kmetijo, obertnijo, sadjo in živinorejo pa to ni nobena sreča, — vsa zemlja se daje v najem, najemniki pa ne gledajo na napredek, temveč na dobiček. — Žalostno za deželo, ki ima take veljake!

Iz kanalske doline. (Slomšekov spominek; vreme). Sedaj zbira se za Slomšekov spominek. Res blaga in hvale vredna misel! Nepozabljivi škof in najzvestejši prijatelj Slovencev res zasluži, da se jim stavi dostojen spominek, in da se vsi Slovenci podvizajo, ta blagi početek z vso močjo podpirati. Nujte, da vam o tej priložnosti še eno misel povem, ktero že davno v glavi nosim. Pričakoval sem, da nam bo kdo podal zbirko Slomškovih spisov; kajti to bi bil tudi primeren spominek mnogo zaslužnemu možu, ki bi zraven še obilno dušne koristi donášal. Vse, kar so rajni knezoškof pisali, naj že bo o katerem koli predmetu, je tako nježno, mično podučivno, da se tega vsakdo mlad in star, učenjak in pro-

stak, veseli. Pa raztreseno je po raznoterih predalih in predalčkih v „Drobtincah“ od leta 1846 do 1862. „Drobtinice“ od vseh let ni vsakemu mogoče dobiti; jih v drugo tiskati dati, ne plačajo se stroški. Kako bi pa bilo, ko bi kdo napravil zbirko Slomškovih sestavkov in bi nam podal čedno knjigo, olikano po sedanji pisavi? Hvaležni bi mu bili vsi Slovenci! Mislim, da bi po taki knjigi prav radi segali, še rajši jo pa brali.

Mariborski čitavnični odbor, ki je prevzel nabiro novcev za spominek, naj bi prevzel tudi skerb za to delo.

Še bolje bi kazalo, ko bi se zbirka razdelila na 2 dela; prvi del naj bi bil namenjen mladini in bi obsegal nekatere Slomškovih izvrstnih basni, vmes pa tudi kaj pesmi, prilik in pripovedi, zadnjič še kateri življenjepis, n. pr. „Pajek in muha“ 1847; „Volki in ovce“ 1849. „štiri sestre“; „lastovka in mravlje“; „novi zvon“ 1851 itd. Pesmi: „Otroka juterna pesem“: „Bog za vse skerbi“; „Angelj varh“; „mlado jag-njiče“; „prederzna ptičica“; „zapuščena siro-tica“; „lahko noč“. i. t. d. Pripovedi: „Pridi k nam tvoje kraljestvo“, „kdor usmiljenje skaže, usmiljenje najde“, „Zanikar-nost v božjih rečeh“, „Prvo sveto obhajilo za šolarje“, „Ječmen in zbirljiva družina“, „Najboljša rajtinga 1857“, „Kostena miza 1854“, „Mlad berač, star tat“, „Trideset zlatih resnic 1849“, „Sveto detinstvo Jezu-sovo 1853“.

Enako bi se imel vrediti tudi drugi del, namenjen odrasčnim po razsodbi zvedenih mož. Dosti je neprecenljivega blaga raz-tresenega, kar bi se lahko vse dalo zbrati v dve prelepi in vsem Slovincem všečni knjižici.

Slovenci prevdarite in poskusite, kako bi vstregli s tako knjigo naši šolski mladini, kateri bi se lahko podelila v darilo za mar-ljivost v uku in čedno obnašanje! Povsod se pogrešajo take bukve. Morebiti pa pre-zvzame družba sv. Mohora to skerb; še naj-pred bi ona zamogla te dve knjigi v tisk dati in med Slovenci razširiti. —

Pri vas je že vse zeleno in drevje bode kmali cvetelo, — pri nas pa je še zimski cvet po polju. Skorej da celi mesec marc nismo videli solnca; danes se je razvedrilo, in koj so se prikazale lastovice.

Od Savine. (Verli možje!) Sprejeli smo duhovski imenik — šematizem — la-budske vladikovine tekočega leta. Priznati moramo, da smo ga radovedno prebirali. Čudili smo se le tistim možem, ki so se pod rajnim knezovladikom kakor iskreni domoljubi — hlinili, ki pa se zdaj kot od-padniki slinijo in gotovo žalujejo, da nem-ška abceda nima več čerk, da bi bili zamog-li tem jasnejši spričati, kako modro da umejo svoj plašč po vetru sukati, „Slove-nec“ je že zavolj pisave lastnih imen ne-koliko piknil in se čudil nad tem, kako so nekdanji domoljubi imena svoja pisali. — Začelo pa se je šepetati, da je stolna župnija (župa ali fara) prazna in da ta pa ta snubi za to bogato nevesto. Treba je bilo torej temu in onemu nemški se obnašati in če tudi ne po šegi nekdanjih rimskih kandida-tov belo se obleči, vendar pa vsaj ime kako olepšati (?) ali našemiti, sicer bi se ne do-segel namen, kajti znano je, da le samo „die deutsche Nation denkt und dichtet für alle Andern“, kakor je nedavno nek znan slavofag rekel. Teh misli so pa tudi drugi in se bojé, da bi nemška vednost in omika škode ne terpela, ako se slovenska imena pišejo slovenski. Zatorej zbirajo okoli sebe le take gospode, ki trobijo v njihov nem-škutarski rog. — Tuimaš, mladina, izgled! Tako se obnašaj, ako hočeš kaj doseči. In zares, ti gospodje niso ostali brez posneme in tudi ne bojo! Lahko bi z dokazi postregli, — pa čemú? Nismo volje takim — šalobardom toliko časti skazovati, da bi potem mislili ali se celo bali, da bode Slovenija zavolj njih propadla. To bi se reklo — s topovi

vrabce streljati! — Naše misli so te-le: No-ben poštenjak ali značajen mož naj se ne peča več s takimi — možmi in pustí naj jih pri pokoju! — Od druge strani nas je tudi nek pošten in zanesljiv mož zagotovil, da nek dekan pole, v katero so se pisala imena, duhovnikom svojim še poslal ni, marveč je kar sam vsa imena po starem kopitu nanjo načerkal; zatorej se tudi vsa imena po nemški pisavi pisana nahajajo. — Tako je in tako se tudi dojde do časti, vi-soke službe in plače, — kaj pa pravi narod naš? Solzé obrača majka Slava svoj obraz od takih svojih sinov! Pametnemu eno oko dosti!

Iz Haloz. R. B. (Vojaška nabira pa dijaci.) Slovenski narod pravi, da so nebesa odprta, kedar se boj bije. Ta pre-govor ima v sebi mnogo npravne vrednosti, kajti v boju teče vselej največ nedolžne krvi, junaki v ogenj gnani nimajo navadama (ne pa navadoma, po neki novi slovnici) nikakšne ali malo koristi v takem krvavem početju, le nekterim posamnikom je na ha-sek. Vse inaci je pa bilo onda, kedar se je treba bilo boriti zoper zveri in divja ljud-stva. Boj v sedanji obliki se ne da spravi-ti v skladbo z npravnimi načeli, ktere uči krščanstvo in modrstvo, zlasti ondi ne, kjer se ponša z omiko, žalibog največkrat puhlo. Bog daj, da modri naši državniki odvrnejo bojno pošast z npravnimi in umnimi dokazi, ter tako odpravijo potrebo obilnega vojaštva, ktero prazni državne peneznice, dačnost na-penja, mlade junake delu odjemlje in od-va-ja. Severna Amerika, spoznavši toliko kvarno môro, je po dovršeni bridki borbi vojsko, znašajočo o boju prek milijon mož, znižala na 50 tisoč. Vojaščina je tudi v avstrijski državi mnogo kriva, da dolgovi rastejo den na den, koristi pa nam donaša jako malo, kar pričajo žalostne zgodbe po-slednjih 17 let. V vojniške vrste tudi mi štirski Slovenci kakor avstrijski državljani dajemo primerno število najlepših korenja-kov, in sicer razmerno več, nego naši nem-ški sosedje, *) češ, da obilno imamo dečkov lepih, visokih, ravnih kakor sveča, posebno med Muro in Dravo; dače smo tudi dobili precej jezer več proti drugim; pri poslan-cih pa so nas obrisali za šest in prek. Kako si ne bi pel Slovenec? Vsemu temu venec ovija ostro ravnanje pri nabiri, ktero niti dijakom ne prizanaša, saj so od l. 1859 mirni časi, tedaj ni sile nikaka. Pred ne-kimi leti je bil vzlet dijak izvrstnik, menda zato ker je poslal svedočno napisano v hr-vaškem jeziku! Tako se je zgodilo na Ptuju za Arailze okrajnega poglavarja. Sicer je postavno, da izvrstno spričevalo drži. Lani jih je šest iz mariborske gimnazije moralo knjigo s puško zameniti, in letos je prvi den na Ptuju en dijak ostal, o drugih še nimamo sporočila. Ne bi se temu ustav-ljali, ako bi bila turška sila, ako ne bi imeli dovolj viničarskih, želarskih itd. sinov, pa brez vzroka in potrebe modricam čestivce jemati, zlasti take, ki dobro napredujejo, ni po načelu: Znanost je moč! **)

Iz Metlike 4. aprila — (Veselica v čitalnici. Prijazen opomin Čer-nomaljcem.) (Konec). Pa pustimo to in po-dajmo se nazaj v metliško čitalnico. — Čveterosepeva: „Ilirija oživljena“ in „Domo-vina“, in samospeva: „Sarafan“ in „Strunam“, peli so se pod vodstvom neutrudljivega in za godbo v Metliki mnogo zaslužnega g. Sturma res prav lepo, ali te pesmi čuli smo že dosti-krat popevati v čitalnici in zunaj čital-nice. —

„Razlika — človeka mika“, pravi g. Marn. Zatorej naj bi nas metliški pevci vsaki pot vsaj z eno novo razveselili. Saj nam

*) G. Herman je ono leto vprašal vladinega zastop-nika o tej reči, in odgovor je bil, letos je že od-merjeno, tedaj se ne da premeniti. Kako je le-tos, ne vemo; kvar, da ni kateri naših poslancev vladi postavil vprašanja o tem! Pis.

**) Na Koroškem ni bil letos noben dijak potrjen. Vredn.

se, hvala Bogu, ne manjka več prekrasnih izvorno-slovenskih kakor tudi lepih poslo-venjenih pesmi. Na oder torej s: „Kdo je mar“? Kovaško, Radostnim potovanjem, Ven-cem“ itd. itd.! Dro! beseda „oder“ spomni-la me je, da je v naši metliški čitalnici pre-malo prostora, a zdaj, ko se je glediščini oder napravil, ga je še manj ko poprej. Za-torej naj čitalničnin hišni gospodar ne odlaš-a zid med obema sobama odpraviti in mesto njega obok napraviti z dvema stebroma ali pa še bolje — ako je mogoče — brez ste-brov. Če bi tudi čitalnica kedaj zbog ne-ugodnih okoliščin nehala, dvorana taka ven-dar ne bi v metliškem mestu nikdar veljave svoje zgubila. Pa ako Bog da in sreča ju-naška, se ni bati, da bi kedaj čitalnica za-spala, marveč kakor do zdaj tako bo tudi vprihodnje čedalje bolj napredovala Metliki in vsej Sloveniji na čast, a na sramoto bližnjim — cem, ki so se že zdavnaj za velike narodnjake izdaval in Metličane ne-kako prezirali, rekši jim, da so nezavedni nemškutarji. Zdaj se je ta reč popolnoma spremenila. Metličanje imajo lepo čitalnico. —ci pak so na cedilu ostali in morajo, ka-kor pravijo, „iz svoje proklete luknje“ v po-prej zaničevano Metliko na veselice hoditi, ako nočejo doma od dolzega časa konec je-mati! — Pravijo, da je reorganizacija, ktere se vsaki čas nadjajo, vsega tega kriva in da se le zavoljo nje naprava čitalnice v njih mestu od leta do leta odlaš-a. Ali kje bi imeli še kako čitalnico na slovenski zemlji, ako bi se tudi drugod tako modro modro-valo?! — Zatorej bi svetovali, da bi naši sosedje, — bližnji —ci, vendar enkrat tudi sami sebe reorganizirali, iz vetrenjakov v prave, poštene narodnjake se spremenili in toliko potrebno čitalnico, o ktere je bilo že toliko govorjenja in pisanja, vendar enkrat osnovali, ne pa jo „ad græcas calendas“ odlašali. Saj imajo dvorano, ktero jim hoče g. Sladovič nekoliko časa brez vse plače prepustiti, tako lepo in prostorno, da je na Slovenskem malo tacih. Zatorej: fiat, fiat! —

Iz Tomina. ?? (O krajni predsto-jnik — kakšen bi ne smel biti! Lep izgled!) Pri nas vse ljudstvo milo po-greša poprejšnjega c. kr. okrajnega pred-stojnika g. Janeza Černiča. Vse govori od njega, kako je bil pravičen in pošten mož in kako natančno je spolnjeval dolžnosti svoje. On ni iskal svojega razveseljevanja po lo-vih, ampak tičal je celi zapovedani čas in še dalj v svoji pisarnici in poslušal potrpeš-ljivo vsacega, ki je pri njem iskal pomoči; on ni hodil svojih dobičkov iskat po komi-sijah, ampak je pustil tudi drugim nižim urad-nikom kak goldinar postranskega zaslužka, dasiravno je bil sè svojo veliko družino sam potreben; pri njem niso ležale tožbe cela leta nedotaknjene v sodniški sobi in se ni slišalo nikoli, da bi bilo okoli 200 razsodb izdelovati; pri njem niso zapuščinske obrav-nave po 4 leta zastajale in jih ni bilo nikoli okoli 400 za izdelovanje; pri njem kazen-ske tožbe niso zastarele; on v sodniških in političnih zadevah ni poznal ni prijatla, ni neprijatla; od njega se ni nikoli slišalo, da eno stranko po vsi moči podpira, drugo pa z vsemi štirimi zatira; on ni dopustil, da bil ljudje v njegovo stanovanje njega za svet vprašat hodili, ampak pokazal je vsa-kemu le uradnijo; on ni pustil, da bi bile ženske s polnimi pletenicami čez njegov prag stopale; on ni imel nikoli kupčije z blagom; on ni dajal vsakemu prav, ki ga je za svet prašal, ampak posvaril je ostro sleparja in podučil prijazno nevednega; on ni tirjal od občin, da mu morajo love sko-rej zastonj prepustiti; on ni s kamnjemtu-jih psov podil, in ni ptujih maček iz so-vraštva streljal; on ni puščal, da bi bil graj-ščinski stari grad zajcem za mirno stanova-lišče, in tudi ne, da bi bilo tominsko zelje, rastljinstvo in mlado drevje zajcem za picho; on ni nikoli nobenega človeka pretepal, bodi si žene, dekle ali hlapca; on ni puščal, da bi le tisti ostali za vojake, ki si ne mo-

rejo z denarjem pomagati; on se ni silil v občinski zbor; on ni ljudem nikoli dajal taci svetov, da bi se bili potem pobijali; on tudi ni taci svetov dajal, da bi bil moral kdo potem 700 gld. kazni plačati; on ni bil takšen, da bi bil vse obljubil, pa nič spolnil; on ni hodil na lov, kedar je bil čas iti ob nedeljah v cerkev; on ni nobenega po pismih zavolj tega obrekoval, da bi ga bil ob službo pripravil; on ni nikoli svojih pridnih uradnikov pri viših oblastnijah po nedolžnem črnil, pa s tem samega sebe pobelil; on ni dobival od c. kr. namestnije nobenih izrednih pomočnikov in vendar mu niso uradna opravila zastajala; on minister-skih naredeb nikoli ni preklinjal; on se ni bil pri ljudstvu nikjer tako slabo prikupil, da bi ga bili pri preselitvi s kamnjem — častili; njega ni še nikoli nobeden tožil, ne županstvo ne dekanstvo; od njega se nikoli ni slišalo, da bi bil v Tominu okoli 40.000 gld. si prihranil, ampak slišalo se je le, da pri svojem odhodu iz Tomina še toliko svojega ni imel, da bi bil mogel stroške za pot plačati; — dokler je bil on v Tominu za c. kr. predstojnika ni ljudstvo govorilo, da pravica spi ali da je celo umrla, in ljudje niso neprenehoma zdihovali: Bog nas ga reši! Bog preloži! Bog daj pravičnemu moč! — Pa kaj se če, ker človek spozna po navadi dobroto še le tedaj, kedar jo že zgubi! Bog živi torej našega poprejšnjega, c. kr. okrajnega predstojnika, g. Janeza Črničiča še mnogo mnogo let! Živio! Slava!

Ptuje dežele.

Vsa znamenja kažejo, da grof Bismark hoče po vsaki ceni vojsko. Ni še sicer na zadnje pismo avstrijske vlade odgovoril, kaj da prav za prav misli, — tolikanj bolj se pa doma podviza in dela na vso sapo, da bode mogla vojska vsak čas odriniti proti avstrijski meji. Da avstrijska vlada res ne oborožuje in ni za vojsko, tega on po nobeni ceni noče verjeti. Avstrija se napravlja na vojsko, pravi on, pa je „viža“, vun, mi tedaj ne smemo rok križem deržati. Kakor se on obnaša, obnašal se je volk v basni, rekši spodaj stoječemu jagnjetu, da mu vodo kalí ter je v tem našel priliko in vzrok, da ga je — raztergal. Če se Avstrija oberne na nemško zvezo in predloži, da naj se pripravijo za vojsko, in če zvezniki to sprejmo, potem pravi „Kreuzzeitung“, je vojska gotova! Tedaj je treba dobro gledati, da se kdo ne prenagli, ker Bismarku vse prav hodi, on ni zastoj pariških in družih černih šol obiskoval! Kar smo zadnjič o njegovem predlogu zastran prenarredbe nemške zvezine ustave rekli, poterja se res in skerbno se povprašujejo, koliko in kateri prijatli bodo v vojskinem času Avstriji na strani stali ter jej pomagali. Taka je z avstrijsko nemško politiko! Nek parišk list piše, da misli Bismark tri skupine napraviti. Perva bi bila severni del Nemčije do reke Mena (Main) pod pruskim, druga južno-zahodnja stran pod parskim varstvom, in tretja bi bila Avstrija sama. In to morebiti tudi niso prazne besede. — Da bi se vendar še kako porazumeli in spravili, da bi nam ne bilo treba kervi prelivati in državno ladijo spet v viharo morje zagnati!

Telegraf nam poroča, da se je bil v romanskem mestu Jašu 15. t. m. punt vnel. Metropolit (nadškof) pa ruski podložniki so ga podkurili. Mertvih se šteje 12, ranjenih pa 16. Drugo ljudstvo se ni udeleževalo. Domači vojaki so punt še tisti dan zadušili. — To nam kaže, da tam vse nekako vre in da je ruski upljiv kaj velik. — Romani so si zdaj novega kneza izvolili. Imenuje se princ Korl Hohenzollernski, ki je zdaj pruski major in po materi tudi v rodu z Napoleonom. Bismark dela zares na vse strani.

Iz Italije se poroča, da se je neki res skrivna pogodba s Prusko sklenila in da so celo Garibaldi-a „vdinjali“, ki ima s 10.000 prostovoljci na Beneško vdariti. Pa tudi v Parizu je nastalo bolj živo gibanje, tako da je Napoleonova neutralnost zelo dvomljiva, ker že zdaj najberže ščuva Bismarka zoper Avstrijo!

Razne novice.

* 10. t. m. ob 2. pop. je začela v Zagrebu naenkrat kot lešnjek debela toča padati. Po vertovih in nogradih je neki napravila veliko škodo.

* One dni sta umerla dva ogerska škofa, t. j. satmarski škof Haas in škof in partibus prevzv. Korismić, dvorni svetovavec.

* Za katoliškega nadškofa na Ogerskem bode neki skorej imenovan ali Haynald ali pa Lonović.

* V kratkem namerja izdati g. A. Zupan slovensko štenografijo ali urnopisje.

* Iz Notranjskega se poroča, da bode več županov do visokega ministerstva prošnjo vložilo, naj se, če se že more drug jezik v ondotne šole vpeljati, ne vpelje nemški, ampak laški jezik ker je za Notranjce bolj potreben. — Mi mislimo, da se nam je za domačega poganjati na vso moč, naj velja, kar rado!

* Čisti dohodek velikonočne besede ljubljanske čitalnice in južnega sokola znaša 415 gld. 34 kr., ki so revežem na Dolenskem namenjeni. Slava! — Do konca preteklega meseca je došlo milodarov za Dolence 19.174 gld. 22 kr. — Pri kranjski besedi se je nabralo 50 gld.

* Mehaniki že dohajajo v Ljubljano, od koder jih 1000 odrine 8. maja na morje.

* „Slovenska Matica“ v Ljubljani dá te dni v natis „Zgodovino Slovencev“, ki jo je spisal prof. Trdina.

* „Pozor“ toži, zakaj da odbor narodnega gledišča v Zagrebu večidel le prestave nemških iger na oder spravlja. Pravo ima! Odbor bi imel vendar tudi kaj gledati na umotvore družih Slovanov.

* Veliko srečko kreditno od 200.000 gld. dobili so neki Tahaverjevi dediči v veliki Kaniži na Ogerskem.

* G. Sic izdaja spise budjeviškega škofa Jirsika v hervaškem jeziku.

* Iz Notranjskega se piše, da so one dni Lahí tamkaj konje kupovali, kar kaže, da se na Italijanskem tudi za vojsko pripravljajo.

* Blizo Trebnega na Koroškem se je nedavno ranocelnik g. S. Pirker v temni noči na cesti končal. Najberže se mu je konj splasil in ga preberrnil.

* Na Francoskem je zdaj cena vinu kaj zelo padla. Vedro (naše mere) prodaja se po 5 gld., vedro najboljšega pa po 12 gld.

* (Papežeyo prerokovanje.) Poljski časnik „Čas“ pripoveduje, da je papež oni dan pri knezu Massimu rekel to le: „Leto 1866 je leto skušnje, l. 1867 bode leto zmage nad sovražniki sv. stola, a l. 1868 šel bo papež v večni mir in pokoj po tolikih mukah in nadlogah.“

* Mladi česki Mezzofanti, g. V. Šreel, o katerem smo že povedali, koliko jezikov da zna, imel je 8. t. m. v Pragi vpricho mnogobrojne množice poslušalcev podučivni govor o jezikoslovju sploh in potem o posameznih jezikih. Kakor nam časniki pripovedujejo, govoril je zlasti azijanske jezike, da je vse stermelo.

* Naš nadepolni pisatelj g. Fr. Marn je poslovenil Körnerovo igro „Miklavž Zrinski.“

* Iz izhodnje Galicije, kjer razsaja huda lakota, čujejo se vedno le žalostni glasi. Kmetje po več krajih ne morejo nič sejati, ker nimajo semena. Kupčija je tudi skorej vsa zastala, ker ni žita in družih pridelkov.

* Oskerbljevalni odbor hervaškega narodnega gledišča je za to leto darila za najboljša dela povišal. Pisavec najboljše izvirne drame dobi 300 gld. v zlatu, najboljše vesele igre pa 120 gld. Letos dobi darilo H. Penova drama: „Pad Metula.“

* Dunajska banka začne izdajati meseca junija t. l. nove papirnate bankovce po 5 gld.

* Za cesarske uradnike se pričakujejo nova pravila za vpokojnino ali penzijo, ki se bode neki razdelila na vsako 9. leto. — Kteri so 36 let doslužili, dobé celo plačo.

* V Gradcu je umerl one dni hervaški posestnik g. Polikarp Paravič, v Ljubljani dobro znani mož. Z njim je umerla tudi rodbina Paravičev, ker ni nič otrok zapustil. Dedič mu je posinovljeni Coronini-Paravič.

* Njegovo veličanstvo je dovolilo, da se zopet ustanovi mornarska akademija s 3 razredi na Reci. — To bode Rečanom gotovo po volji!

Loterija.

Terst: 69 30 87 79 6.

Prihodnje srečanje je 25. aprila 1866.

DUNAJSKA BORSA 14. aprila.

Deržavni papir.		Denar.	Blago
5 % obligacija po 100 gld.	-	52.50	52.75
5 % nar. posojilo od l. 1864	-	79.50	80.50
5 % metalike	-	56.75	57.—
4 1/2 % „	-	49.25	49.75
4 % „	-	43.75	44.25
3 % „	-	33.75	34.25
2 1/2 % „	-	28.50	30.50
Srečke l. 1839	-	129.50	130.50
„ „ 1854	-	72.—	73.—
„ „ 1860 po 500	-	74.20	74.40
„ „ 1860 „ 100	-	83.25	83.75

Srečko.

Kreditne	-	po 100 gld.	103.—	103.50
Donavsko-parobrodske	„	„	77.—	78.—
Teržaške	„	„	107.—	108.—
Budimske	„	po 40 gld.	21.—	22.—
Kneza Estarhazy-a	„	40 „	70.—	75.—
„ Salma	„	40 „	24.—	25.—
„ Paly-a	„	40 „	20.—	21.—
„ Clary-a	„	40 „	20.—	21.—
Grofa Genois-a	„	40 „	20.—	21.—
Kneza Windišgraetz-a	„	po 20 gld.	14.—	15.—
Grofa Waldstein-a	„	20 „	17.—	18.—
„ Keglevič-a	„	10 „	13.—	13.50

Denarji.

Cesarski cekini	-	-	5.05	5.06
Kroue	-	-	-	-
Napoleonorji (20 frankov)	-	-	8.54	8.56
Suvrendorji	-	-	-	-
Ruski imperijali	-	-	8.72	8.77
Pruski Fridrikorji	-	-	-	-
Srebro (ažijo)	-	-	104.50	105.—

Dolžna pisma za odvezo zemljišč.

(po 100 gld.)		Denar.	Blago.
5 % doljno-avstrij.	-	-	78.—
5 % češka	-	-	83.— 84.—
5 % moravska	-	-	73.— 77.—
5 % štajerska	-	-	81.— 84.—
5 % koroška	-	-	-
5 % kranjska	-	-	82.— 86.—
5 % primorska	-	-	-
5 % ogerska	-	-	60.75 61.75
5 % hervaška in slavonska	-	-	62.— 64.—

Dunajska borsa 17. aprila 1866.

5 % metalike	56.60
5 % nacional	60.—
1860 derž. posoj.	72.50
Bankine akcije	687.—
Kreditne „	127.50
London	106.75
Novi zlati	5.12
Srebro	106.—